HENRY DAVID THOREAU

O občanské neposlušnosti

AUDIOKNIHY CZ · AUDIOKNIHYCZ.CZ

Henry David Thoreau

Z celého srdce přijímám heslo: „Nejlepší vláda je ta, která vládne nejméně“ – a rád bych viděl, aby se podle něj jednalo rychleji a soustavněji. Dovedeno do konce, nakonec dojde k závěru, kterému také věřím: „Nejlepší vláda je ta, která nevládne vůbec“ – a až k ní budou lidé připraveni, taková vláda jim také připadne. Vláda je přinejlepším jen pomůcka; většina vlád je však obyčejně nevhodná a všechny vlády jsou někdy nevhodné. Námitky vznášené proti stálému vojsku – a jsou četné, závažné a mají právo zvítězit – lze nakonec vznést i proti stálé vládě. Stálé vojsko je jen pažením stálé vlády. Vláda sama, která je pouhým způsobem, jak lid vykonává svou vůli, se stejně snadno dá zneužít a převrátit, dřív než skrze ni lid stačí jednat. Vizme nynější válku s Mexikem, dílo poměrně nemnoha jedinců, kteří si stálou vládu zvolili za nástroj; neboť v samém počátku by lid k takovému kroku svolení nedal.

Co je tato americká vláda, ne-li tradice, byť čerstvá, která se snaží předat sebe potomstvu nedotčená, ale v každém okamžiku ztrácí něco ze své ryzosti? Nemá životnosti a síly ani jediného živého člověka; neboť jediný člověk ji dokáže ohnout k své vůli. Lidu samému je jakýmsi dřevěným dělem; a kdyby jí snad někdy opravdově použili jako skutečného proti sobě navzájem, nepochybně se roztříští. Přesto ji potřebují: lidé musejí mít nějaký ten složitý mechanismus a slyšet jeho rachot, aby ukojili svou představu vlády. Vlády takto ukazují, jak úspěšně lze lid oklamat, ba jak úspěšně klame lid sám sebe – ve vlastní prospěch. Je výborná, to musíme uznat; a přece ani jediný podnik tato vláda sama od sebe neprosadila: povedlo se jí to jen rychlostí, s jakou mu šla z cesty. *Ona* nezachovává svobodu země. *Ona* neosídluje Západ. *Ona* nevzdělává. Všechno, co se podařilo, vykonal charakter vrozený americkému lidu; a byl by vykonal ještě víc, kdyby mu vláda chvílemi nestála v cestě. Vláda totiž je pomůcka, kterou se lidé rádi snaží jeden

druhého nechávat na pokoji; a jak už bylo řečeno, čím je výhodnější, tím více nechává občany na pokoji. Obchod a živnost, kdyby nebyly z kaučuku, nikdy by nedokázaly přeskakovat překážky, které jim zákonodárci neustále staví do cesty; a kdyby se tito muži měli posuzovat jen podle následků svých činů, a nikoli zčásti podle svých úmyslů, zasloužili by si být zařazeni mezi škůdce, kteří kladou překážky na kolejích, a stejně potrestáni.

Mluvím ale prakticky a jako občan, nikoli jako ti, kdo si říkají bezvládci; nežádám hned žádnou vládu, nýbrž *hned* lepší vládu. Ať každý člověk oznámí, jaká vláda by si zasloužila jeho úctu – a bude to první krok k tomu, abychom ji dostali.

Praktický důvod, proč je většině, jakmile se moc jednou dostane do rukou lidu, povoleno vládnout – a to po dlouhou dobu –, nakonec není v tom, že by nejspíš měla pravdu, ani v tom, že by to menšině připadalo nejspravedlivější, nýbrž v tom, že je fyzicky nejsilnější. Jenže vláda, ve které většina rozhoduje ve všech případech, se nemůže zakládat na spravedlnosti, ani jak jí lidé rozumějí. Nemohla by existovat vláda, v níž by o tom, co je právo a co křivda, fakticky nerozhodovaly většiny, nýbrž svědomí? Ve které by většiny rozhodovaly jen o těch otázkách, na něž se dá uplatnit pravidlo výhodnosti? Má snad občan kdy jen na okamžik, byť v sebemenší míře, odevzdat své svědomí zákonodárci? K čemu má potom každý člověk svědomí? Myslím, že máme být především lidmi, až teprve potom poddanými. Nestojí za to pěstovat úctu k zákonu tak jako úctu ke spravedlivému. Jediný závazek, který mám právo na sebe vzít, je dělat kdykoliv to, co pokládám za správné. Právem se říká, že korporace nemá svědomí; ale korporace lidí svědomitých je korporace *se* svědomím. Zákon ještě nikdy neudělal lidi ani o chlup spravedlivějšími; naopak, úctou k němu se dnes a denně i ti dobře smýšlející stávají služebníky nespravedlnosti. Běžný a přirozený následek přemrštěné úcty k zákonu je, že člověk vidí zástup vojáků –

plukovník, kapitán, desátník, prostí vojáci, prachoví otročíci a všichni ostatní – v obdivuhodném pořádku pochodovat přes vrch a dol do války, proti své vůli, ba proti svému zdravému rozumu a svědomí, což nakonec dělá pochod velmi strmým a vyvolává bušení srdce. Nemají pochyb, že jde o zatracenou věc; všichni jsou mírumilovné povahy. Co tedy vlastně jsou? Lidé vůbec? Nebo malé pohyblivé pevnůstky a muniční sklady ve službách nějakého bezohledného člověka u moci? Zajděte na námořní základnu a podívejte se na mariňáka, na muže, jakého z něj dokáže udělat americká vláda – nebo jakého z něj dokáže udělat svým černým kumštem: pouhý stín a připomínku lidství, muže vystaveného zaživa a stojícího zpříma, a přece už, chcete-li, pochovaného ve zbrani s pohřebním doprovodem, i když by to mělo znít takto:

„Nezazněl bubnu zvuk, ni funus smutný zpěv,
když tělo jeho k valům jsme spěchali;
ni voják nevypálil loučící výstřel
nad hrobem, kde hrdinu jsme pohřbívali."

Masa lidí slouží státu takto, nikoli hlavně jako lidé, nýbrž jako stroje, svými těly. Jsou to stálá armáda a domobrana, žalářníci, strážníci, *posse comitatus* a tak dále. Ve většině případů nedochází k žádnému svobodnému uplatňování soudnosti ani mravního smyslu; staví se naroveň dřevu a hlíně a kamení; a snad by se dřevění lidé dali vyrobit tak, aby posloužili stejně dobře. Takoví velí ne více úctě než mužové ze slámy nebo hrouda hlíny. Mají tutéž cenu jako koně a psi. Přesto i takoví bývají obvykle považováni za dobré občany. Jiní, například většina zákonodárců, politiků, právníků, duchovních a úředníků, slouží státu především svými hlavami; a protože jen zřídka dělají jakékoli morální rozdíly, slouží s touž pravděpodobností ďáblu – aniž to *zamýšlejí* – jako Bohu. Jen pramálo lidí, jako jsou hrdinové, vlastenci, mučedníci, reformátoři ve velkém smyslu a *muži*, slouží státu také svým svědomím, a proto mu z velké části nutně odporují; a stát s nimi obvykle

jedná jako s nepřáteli. Moudrý člověk bude užitečný jen jako člověk, a nedá se použít za „hlínu“, aby „ucpal díru a nedal větru projít“, nýbrž tuto službu přenechá přinejmenším svému prachu:

> „Příliš vznešeného rodu jsem, bych cizím vlastnictvím
> se nechal spravovat jak podřízený,
> či sloužil pánům povolným a byl
> jen nástrojem a sluhou užitečným
> jakémukoli svrchovanému státu po celém světě.“

Kdo se celý oddá svým bližním, jeví se jim neužitečný a sobecký; ale kdo se jim oddá jen částečně, bývá prohlášen za dobrodince a lidumila.

Jak se má dnes člověk chovat vůči americké vládě? Odpovídám, že se s ní nemůže bez hanby spojovat. Nemohu ani na okamžik uznat tuto politickou organizaci za *svou* vládu, když je zároveň vládou *otrokovou*.

Všichni lidé uznávají právo na revoluci; totiž právo odepřít poslušnost a klást odpor vládě, když se její tyranie nebo neschopnost stane velikou a nesnesitelnou. Skoro všichni však říkají, že to teď není ten případ. Takový případ to byl, soudí, za revoluce roku pětasedmdesátého. Kdyby mi někdo řekl, že tahle vláda je špatná, protože zdaňuje jisté dovážené cizí zboží v přístavech, pravděpodobně bych kolem toho nedělal rozruch, neboť se bez něj obejdu: každý stroj má své tření; a snad to působí dost dobra, aby to vyvážilo zlo. V každém případě je velké zlo kolem toho dělat rozruch. Když si však tření opatří svůj stroj, když se zorganizuje útlak a loupež, říkám: ať takový stroj dál nemáme. Jinými slovy, když šestina obyvatel národa, který na sebe vzal úlohu útočiště svobody, jsou otroci, a celá země je nespravedlivě zaplavena a dobyta cizím vojskem a podrobena vojenskému zákonu, myslím, že čestným mužům není příliš brzy na to, aby se vzbouřili a provedli re-

voluci. Co dělá tuto povinnost ještě naléhavější, je ta skutečnost, že země takto přepadená není naše, ale naše je přepadající vojsko.

Paley, obvyklá autorita mnoha lidí v mravních otázkách, ve své kapitole „O povinnosti podřídit se občanské vládě" převádí veškerou občanskou povinnost na výhodnost; a dále říká, „že dokud to vyžaduje zájem celé společnosti – to jest dokud se zavedené vládě nelze postavit na odpor nebo ji změnit bez veřejných nesnází –, je vůlí Boží, aby se zavedená vláda poslouchala, a to ne déle". – „Je-li tato zásada přijata, redukuje se spravedlnost každého jednotlivého případu odporu na výpočet velikosti nebezpečí a bezpráví na jedné straně, a pravděpodobnosti a nákladů nápravy na straně druhé." O tom, dodává, nechť rozhodne každý sám. Zdá se však, že Paley nikdy neuvažoval o případech, na něž pravidlo výhodnosti neplatí – kde národ, stejně jako jednotlivec, musí učinit, co je spravedlivé, ať to stojí, co to stojí. Vytrhl-li jsem nespravedlivě tonoucímu prkno, musím mu je vrátit, byť bych se sám utopil. To by podle Paleyho bylo nevhodné. Avšak kdo by si v takovém případě chtěl zachránit život, ten jej ztratí. Tento lid musí přestat držet otroky a vést válku s Mexikem, i kdyby ho to stálo samotnou existenci jako lidu.

V praxi se národy s Paleyem shodují; copak si však někdo myslí, že Massachusetts dělá v nynější krizi přesně to, co je správné?

> „Děvka státní, dračice v brokátu,
> jíž vlečku zvedají, zatímco její duše
> se vleče blátem."

Prakticky vzato, odpůrci reformy v Massachusetts nejsou sto tisíc politiků na Jihu, nýbrž sto tisíc obchodníků a sedláků zde doma, kterým záleží více na obchodu a zemědělství než na lidství, a kteří nejsou připraveni dát spravedlnost otroku a Mexiku, *ať to stojí, co to stojí*. Nevadím se se vzdálenými nepřáteli, nýbrž s těmi, kdo zblízka spolupracují

a vykonávají příkazy těch vzdálených, bez nichž by ti byli neškodní. Jsme zvyklí říkat, že masa lidí není připravena; náprava je ale pomalá, protože těch pár není hmotně moudřejších ani lepších než ten dav. Není tak důležité, aby mnozí byli stejně dobří jako vy, jako aby někde byla nějaká naprostá dobrota; neboť ta prokvasí celé těsto. Jsou tisíce těch, kdo jsou *v mínění* proti otroctví a proti válce, a přece ve skutečnosti nedělají nic, aby je ukončili; kteří, sami sebe pokládajíce za děti Washingtona a Franklina, sedí s rukama v kapsách a říkají, že nevědí, co dělat, a nic nedělají; kteří dokonce odkládají otázku svobody za otázku volného obchodu a klidně si čtou po obědě burzovní zprávy spolu s posledními vzkazy z Mexika, a snad i nad nimi nad oběma usnou. Jaká je dnes cena počestného muže a vlastence na burze? Váhají a litují a občas podepíší petici; ale nic opravdově a účinně nedělají. Dobře nakloněni, počkají, až to zlo napraví druzí, aby ho už neměli co litovat. Nanejvýš dají laciný hlas a vlažný výraz tváře a „pomáhej Bůh“ tomu, co je právo, jak jde kolem nich. Devět set devadesát devět příznivců ctnosti připadá na jediného ctnostného muže; ale je snadnější jednat se skutečným vlastníkem věci než s jejím dočasným strážcem.

Veškeré hlasování je jakousi hrou, jako dáma či vrhcáby, s lehkým mravním nádechem – hraním si s právem a bezprávím, s otázkami mravnosti; a sázky je přirozeně provázejí. Charakter voliče není v sázce. Odevzdám svůj hlas, snad podle toho, co pokládám za správné; nejsem však životně znepokojen, zda to správné zvítězí. Jsem ochoten přenechat to většině. Jeho závaznost tedy nikdy nepřekročí hranici výhodnosti. Ani hlasovat *pro to, co je správné*, neznamená pro ně nic *udělat*. Je to jen chabé vyjádření lidem, že si přejete, aby zvítězilo. Moudrý člověk nenechá právo napospas náhodě ani si nebude přát, aby zvítězilo mocí většiny. Jednání mas nese jen málo ctnosti. Když většina nakonec odhlasuje zrušení otroctví, bude to proto, že jim na

otroctví nezáleží, nebo že k zrušení jejich hlasem už mnoho otroctví nezbývá. *Ony* pak budou jedinými otroky. Jenom *jeho* hlas urychlí zrušení otroctví, kdo svým hlasem potvrzuje svou vlastní svobodu.

Slyším, že se v Baltimoru nebo jinde má konat sjezd, který má vybrat kandidáta na prezidenta a který se skládá především z redaktorů a lidí, kteří jsou politiky z povolání; myslím si však, co je nezávislému, inteligentnímu a váženému muži do toho, k jakému rozhodnutí dospějí? Nebudeme snad mít prospěch z jeho moudrosti a poctivosti i tak? Nemůžeme spoléhat na nějaké nezávislé hlasy? Není v zemi mnoho lidí, kteří na sjezdy nechodí? Ale ne: shledávám, že ten takzvaný vážený muž se okamžitě odvrátil od svého postoje a zoufá si nad svou zemí, zatímco jeho země má mnohem více důvodů zoufat si nad ním. Hned přijme jednoho z takto vybraných kandidátů jako jediného *použitelného*, a tím dokazuje, že on sám je *použitelný* pro jakékoli záměry demagogovy. Jeho hlas nemá o nic větší cenu než hlas kteréhokoli bezzásadového cizince nebo zdejšího námezdního člověka, kterého bylo možné koupit. Ach, kéž by byl muž, který je *mužem*, a jak říká můj soused, má v zádech kost, kterou mu ruka neprojde! Naše statistiky jsou chybné: obyvatel bylo vykázáno příliš mnoho. Kolik *mužů* je v této zemi na čtvereční tisíc mil? Sotva jeden. Nenabízí Amerika mužům žádný důvod, aby se zde usazovali? Američan se scvrkl v Nezávislého Druha ze spolku – v toho, kdo se dá poznat podle rozvinutého orgánu družnosti a zjevného nedostatku rozumu a veselé samostatnosti; jehož první a hlavní starostí, sotva přijde na svět, je dohlédnout, aby chudobince byly v dobrém stavu; a dřív než si zákonitě obleče mužný šat, založit fond na podporu vdov a sirotků, kteří snad budou; v krátkosti toho, kdo se odvažuje žít jen s pomocí Vzájemně pojišťovací společnosti, která mu slíbila slušný pohřeb.

Není bez okolků povinností člověka věnovat se vymýcení kteréhokoli, byť nejobludnějšího bezpráví; může mít po právu i jiné starosti; je ale

přinejmenším jeho povinností umýt si nad ním ruce, a nemyslí-li na ně nadále, aspoň mu prakticky nedávat svou podporu. Oddám-li se jiným zaměstnáním a úvahám, musím se nejdřív přesvědčit, že se jim neoddávám tak, že bych seděl na ramenou druhého. Musím z něj dřív slézt, aby se i on mohl oddat svým úvahám. Pohleďte, jaká hrubá nedůslednost se trpí. Slyšel jsem některé své spoluobčany říkat: „Rád bych viděl, aby mi nařídili pomoci potlačit povstání otroků nebo pochodovat k Mexiku – uvidíte, jestli bych šel"; a přitom titíž mužové, každý z nich přímo svou věrností a nepřímo přinejmenším svými penězi, poskytli náhradníka. Vojákovi, který odmítne sloužit v nespravedlivé válce, tleskají ti, kdo neodmítají podpírat nespravedlivou vládu, která tu válku vede; tleskají mu ti, jejichž vlastní čin a autoritu si on nevšímá a pokládá je za nic; jako by stát byl kajícný do té míry, že si najal někoho, aby ho bičoval, zatímco hřeší, ale ne do té míry, aby ani na okamžik přestal hřešit. Takto ve jménu Pořádku a Občanské vlády jsme nakonec všichni nuceni vzdávat hold vlastní podlosti a živit ji. Po prvém zardění se po hříchu přichází lhostejnost; a z mravně špatného se stává jaksi *mimo*mravné, a málem i nepostradatelné pro ten život, jaký jsme si zařídili.

Nejrozsáhlejší a nejrozšířenější omyl potřebuje k své výživě nejnezištnější ctnost. Lehkou výčitku, jíž je obvykle vystavena vlastenecká ctnost, si nejspíše uchytí ušlechtilí. Ti, kdo sice neschvalují povahu a opatření vlády, přesto jí přinášejí svou věrnost a podporu, jsou nepochybně jejími nejsvědomitějšími podporovateli, a tudíž často nejvážnějšími překážkami reformy. Někteří žádají stát, aby rozpustil Unii, aby nedbal prezidentových požadavků. Proč to tedy neudělají sami – svaz mezi sebou a státem – a neodmítnou odvádět svůj díl do jeho pokladny? Nejsou vůči státu v témž vztahu, jako je stát k Unii? A nezabránily snad státu postavit se Unii na odpor tytéž důvody, které jim brání postavit se na odpor státu?

Jak může být člověk spokojen s tím, že by jen zastával nějaký názor a *těšil se* z něho? Je v tom nějaké potěšení, jestliže je jeho názor ten, že je mu ubližováno? Oklame-li vás soused o jediný dolar, nespokojíte se s tím, že víte, že jste byli oklamáni, ani s tím, že to říkáte, ba ani s tím, že ho peticí žádáte, aby vám vyplatil, co dluží; nýbrž hned učiníte účinné kroky, abyste získali celou částku, a dbáte, aby se to už nestalo. Jednání ze zásady – vnímání a konání toho, co je právo – mění věci a vztahy; je ze své podstaty revoluční a není zcela slučitelné s ničím, co bylo. Rozdělilo nejen státy a církve, rozděluje i rodiny; ba rozděluje i *jednotlivce*, oddělujíc v něm ďábelské od božského.

Existují nespravedlivé zákony: máme se spokojit s tím, že je budeme poslouchat, nebo se máme snažit je napravit a poslouchat je, dokud se nám to nepodaří, nebo je máme hned a bez okolků přestoupit? Lidé obecně, pod takovou vládou, jaká je tato, soudí, že mají čekat, až přesvědčí většinu, aby je změnila. Myslí si, že kdyby kladli odpor, byla by náprava horší než zlo samo. Avšak je to chyba samotné vlády, že náprava *je* horší než zlo. *Ona* ji činí horší. Proč je vláda méně nakloněna předvídat reformu a pracovat na ní? Proč si neváží své moudré menšiny? Proč křičí a klade odpor, dřív než je zraněna? Proč nepobízí své občany, aby byli ve střehu a upozorňovali ji na její chyby, a *konali* lépe, než si přeje? Proč neustále křižuje Krista, exkomunikuje Koperníka a Luthera a prohlašuje Washingtona a Franklina za rebely?

Člověk by si pomyslel, že úmyslné a praktické popření autority vlády je jediné provinění, na které vláda nikdy nepomyslela; proč jinak neurčila jeho výslovný, přiměřený a úměrný trest? Odmítne-li muž, který nemá žádný majetek, jen jedinkrát vydělat pro stát devět šilinků, uvěznějí ho na dobu neomezenou žádným zákonem, který znám, a určenou pouze podle libovůle těch, kdo ho tam dali; ale ukradne-li státu devadesátkrát devět šilinků, brzy se mu dovolí jít zase na svobodu.

Je-li nespravedlnost součástí nutného tření stroje vlády, nechť si jde, nechť si jde: snad se setře do hladka – jistě se stroj opotřebuje. Má-li nespravedlnost pružinu, kolo, lano nebo kliku výhradně pro sebe, pak si možná můžete rozmyslet, zda nebude náprava horší než zlo samo; je-li ale takové povahy, že od vás vyžaduje, abyste byli nástrojem nespravedlnosti vůči druhému, pak říkám: zákon porušte. Nechť se váš život stane protitřením, které stroj zastaví. Co mám udělat, je přinejmenším dbát, abych nepropůjčil sebe sama k té křivdě, kterou odsuzuji.

Pokud jde o přijímání cest, kterými stát nabízí nápravu zla, žádné takové cesty neznám. Vyžadují příliš mnoho času, a lidský život zatím uběhne. Mám jiné starosti. Nepřišel jsem na tento svět proto, abych z něj hlavně udělal dobré místo k žití, nýbrž proto, abych v něm žil, ať je dobrý, nebo špatný. Člověk nemá dělat všechno, nýbrž něco; a protože nemůže dělat *všechno*, není nutné, aby dělal *něco* špatně. Není mou věcí žádat peticí guvernéra ani zákonodárné shromáždění, o nic víc než je jejich věcí žádat peticí mne; a kdyby snad mou petici nevyslyšeli, co bych pak dělal? V tomto případě však stát žádnou cestu neposkytl: jeho vlastní Ústava je tím zlem. To může znít tvrdě, umíněně a nesmiřitelně; jenže je to vlastně krajní laskavost a ohled vůči jedinému duchu, který to může ocenit nebo si to zaslouží. Taková je každá změna k lepšímu, jako zrození a smrt, které otřásají tělem.

Neváhám říci, že ti, kdo se nazývají abolicionisty, by měli hned účinně odvolat svou podporu – osobní i majetkovou – od vlády Massachusetts, a nečekat, až vytvoří většinu o jednoho, než skrze ně dovolí právu zvítězit. Myslím, že stačí, mají-li Boha na své straně, a nemusí čekat na toho jednoho dalšího. Mimo to každý muž, který je spravedlivější než jeho sousedé, už sám o sobě tvoří většinu o jednoho.

S touto americkou vládou, čili s jejím zástupcem, státní vládou, se setkávám přímo a tváří v tvář jen jedenkrát za rok, nikoli častěji, v osobě

jejího berního úředníka; to je jediný způsob, jakým se s ní člověk v mém postavení nutně setkává; a ona pak jasně říká: Uznej mě; a nejjednodušší, nejúčinnější a za nynějšího stavu věcí také nejnezbytnější způsob, jak s ní v této věci jednat, jak jí vyjádřit svou malou spokojenost a svou lásku, je právě jí tenkrát odepřít. Můj spoluobčan, berní úředník, je přesně ten muž, s nímž musím jednat – neboť se nakonec vadím s lidmi, ne s pergameny – a on se dobrovolně rozhodl stát úředníkem vlády. Jak kdy pořádně pozná, čím je a co dělá jako úředník vlády, nebo jako člověk, dokud nebude přinucen zvážit, zda se mnou, se svým sousedem, kterého si váží, naloží jako se sousedem a dobře smýšlejícím mužem, nebo jako s pomatencem a rušitelem pokoje – a uvidíme, zda překoná tuto překážku své sousedské povahy bez hrubší a prchlejší myšlenky nebo řeči, odpovídající jeho činu? Vím dobře, že kdyby tisíc, kdyby sto, kdyby deset mužů, které bych mohl jmenovat – kdyby jen deset *poctivých* mužů – ba kdyby *jediný* POCTIVÝ muž v tomto státě Massachusetts, *přestávaje držet otroky*, skutečně vystoupil z této společnosti a byl za to zavřen v okresním vězení, znamenalo by to zrušení otroctví v Americe. Neboť nezáleží na tom, jak malý se počátek zdá: co je jednou dobře uděláno, je uděláno navěky. My však raději o tom mluvíme: to prý je naším posláním. Reforma drží ve své službě mnoho desítek novin, ale ani jediného muže. Kdyby se můj vážený soused, vyslanec státu, který chce věnovat své dny urovnání otázky lidských práv v jednací síni, místo toho, aby mu hrozili vězením v Carolině, posadil jako vězeň Massachusetts – státu tolik dychtivého uvalit hřích otroctví na svou sestru, i když zatím dokáže objevit jen nějaký čin nepohostinnosti jako důvod ke sváru –, zákonodárný sbor by této věci v příští zimě nemohl zcela uhnout.

Pod vládou, která kohokoli nespravedlivě věží, je pravým místem pro spravedlivého muže také vězení. Pravým místem dnes, jediným místem, jaké Massachusetts připravil pro své svobodnější a méně malo-

myslné duchy, jsou jeho věznice – být odloženi stranou a uzamčeni mimo stát jeho vlastním činem, jako už sami sebe mimo něj postavili svými zásadami. Právě tam by měli uprchlý otrok, mexický zajatec na čestné slovo a Indián, který přišel žalovat na křivdy svého rodu, všechny tyhle muže najít – na té oddělené, zato svobodnější a čestnější půdě, kam stát klade ty, kdo nejsou *s* ním, nýbrž *proti* němu – jediný dům v otrokářském státě, v němž může svobodný člověk přebývat se ctí. Jestli si někdo myslí, že by jejich vliv byl tam ztracen a že by jejich hlasy přestaly tížit sluch státu, že by nebyli nepřítelem uvnitř jeho zdí, nezná, oč je pravda silnější než omyl, ani oč výmluvněji a účinněji dovede proti nespravedlnosti bojovat ten, kdo jí trochu zakusil na vlastní kůži. Odevzdejte celý svůj hlas, ne jen cár papíru, ale celou svou váhu. Menšina je bezmocná, dokud se podřizuje většině; tehdy není ani menšinou; je však neodolatelná, když zablokuje stroj celou svou tíhou. Je-li volba mezi tím, zda držet všechny spravedlivé muže ve vězení, nebo se vzdát války a otroctví, nebude stát váhat, co si vybere. Kdyby tisíc mužů letos nezaplatilo své daňové výměry, nebyl by to krvavý a násilný krok, jako by jim bylo platit, a umožnit tak státu, aby páchal násilí a prolil nevinnou krev. To je ostatně definice pokojné revoluce, je-li něco takového vůbec možné. Zeptá-li se mě berní úředník nebo kterýkoli jiný veřejný činitel, jak se mě jeden zeptal: „Ale co mám dělat já?“, odpovím: „Chcete-li opravdu něco udělat, dejte výpověď z úřadu.“ Když poddaný odepřel věrnost a úředník dal výpověď z úřadu, revoluce je uskutečněna. Dejme ale tomu, že by přece jen tekla krev. Netéká snad jakási krev, i když je zraněno svědomí? Touto ranou vytéká z člověka jeho skutečná mužnost a nesmrtelnost, a vykrvácí k věčné smrti. Vidím tu krev téct právě teď.

Uvažoval jsem spíše o uvěznění odpírače než o zabavení jeho věcí – třebaže obojí poslouží témuž účelu – protože ti, kdo hájí nejčistší právo, a jsou tedy pro zkažený stát nejnebezpečnější, většinou nestrávili

mnoho času hromaděním majetku. Takovým prokazuje stát poměrně malou službu a drobná daň se jim obvykle zdá přemrštěná, zvláště musí-li si na ni vydělat zvláštní prací vlastních rukou. Kdyby žil někdo zcela bez užívání peněz, váhal by stát sám po nich sahat. Ale boháč – aniž bych srovnával nevlídně – je vždy prodán instituci, která ho boháčem činí. Řečeno s krajní přesností: čím více peněz, tím méně ctnosti; neboť peníze se vkládají mezi člověka a jeho cíle a opatřují mu je; a je jisté, že k jejich získání nebylo zapotřebí žádné velké ctnosti. Umlčí mnoho otázek, s jejichž zodpovězením by měl jinak starosti; a jediná nová otázka, kterou vznášejí, je ta tvrdá, ale zbytečná: jak je utratit. Tak se mu půda mravnosti pod nohama bere. Příležitosti k životu ubývají úměrně s tím, jak přibývá takzvaných „prostředků“. Nejlepší věcí, kterou může bohatý člověk udělat pro svou vzdělanost, je snažit se uskutečnit ty plány, které v sobě choval, dokud byl chudý. Kristus odpověděl herodiánům podle jejich stavu. „Ukažte mi minci daně,“ řekl – a jeden vytáhl z kapsy denár – jestliže užíváte peníze, které nesou císařův obraz a které on učinil oběžnými a cennými, totiž *jste-li muži státu* a rádi se těšíte z výhod císařovy vlády, pak mu vraťte něco z jeho vlastního, když to žádá: „Dávejte tedy, co jest císařovo, císaři, a co jest Božího, Bohu“ – a nenechte je o nic moudřejší, co z toho je co; neboť to ani vědět nechtěli.

Když rozmlouvám s nejsvobodnějšími svými sousedy, všímám si, že ať říkají cokoli o velikosti a vážnosti té otázky a o své péči o veřejný klid, celé to tak či onak vyjde takto: nemohou se obejít bez ochrany stávající vlády a bojí se, co by neposlušnost znamenala pro jejich majetek a rodinu. Já sám bych nerad pomyslel, že se na ochranu státu kdy spoléhám. Ale popřu-li autoritu státu, když přednese svůj daňový výměr, brzy mi vezme a promrhá všechen můj majetek, a tak bude bez konce trápit mě i mé děti. To je kruté. Pro člověka je tím nemožné žít poctivě a zároveň pohodlně po vnější stránce. Nestojí za to hromadit majetek;

byl by jistě zase pryč. Musíte si někde pronajmout nebo se někde ubytovat jak se dá, pěstovat jen trochu úrody a tu rychle sníst. Musíte žít sami ze sebe a spoléhat sami na sebe, vždy sbalení a připravení vyrazit, a nemít mnoho záležitostí. I v Turecku lze zbohatnout, bude-li člověk v každém ohledu dobrý poddaný turecké vlády. Konfucius řekl: „Je-li stát spravován zásadami rozumu, pak chudoba a bída jsou věcí hanby; není-li stát spravován zásadami rozumu, pak bohatství a pocty jsou věcí hanby.“ Nikoli: dokud nebudu chtít, aby se mi ochrana Massachusetts rozšířila do nějakého vzdáleného jižního přístavu, kde je má svoboda ohrožena, nebo dokud se nebudu starat jedině o to, abych si doma pokojným podnikáním vybudoval statek, mohu si dovolit odepřít Massachusetts věrnost a nárok na svůj majetek a život. Stojí mě v každém smyslu méně nést trest za neposlušnost státu, než poslouchat. Měl bych pocit, že v takovém případě mám menší cenu.

Před několika lety mě stát oslovil jménem církve a nařídil mi zaplatit jistou částku na podporu kazatele, jehož kázání chodil poslouchat můj otec, ale já sám nikdy. „Zaplaťte,“ řekl, „nebo půjdete do vězení.“ Odmítl jsem zaplatit. Bohužel to za mne pokládal za vhodné zaplatit jiný. Nerozuměl jsem, proč by měl být školní učitel zdaněn na podporu kněze, a ne kněz na podporu školního učitele; neboť já jsem nebyl státní školní učitel, nýbrž živil jsem se dobrovolným předplatným. Nechápal jsem, proč by i vzdělávací spolek nemohl předložit svůj daňový výměr a mít za sebou stát, který by jeho požadavek vymáhal, stejně jako to má církev. Na žádost obecních radních jsem však svolil, že sepíšu písemně prohlášení v tomto smyslu: „Všem, kdo tento list uvidí, se oznamuje, že já, Henry Thoreau, si nepřeji být považován za člena jakékoli právně ustavené společnosti, do níž jsem nevstoupil.“ To jsem předal obecnímu písaři; ten to má u sebe. Stát, dozvěděv se takto, že si nepřeji být považován za člena oné církve, mi od té doby podobný požadavek nepředložil; ačkoli tenkrát prohlásil, že se musí

držet své původní domněnky. Kdybych je byl uměl jmenovat, byl bych tehdy písemně odhlásil svou účast ve všech společnostech, k nimž jsem se nikdy nepřihlásil; nevěděl jsem však, kde takový úplný seznam vzít.

Šest let jsem neplatil daň z hlavy. Jednou mě proto na jednu noc zavřeli; a jak jsem stál a prohlížel si zdi z pevného kamene, dvě tři stopy silné, dřevěné a železem pobité dveře stopu silné a železnou mříž, která cedila světlo, nemohl jsem si pomoci, abych se neudivil pošetilosti té instituce, která se mnou nakládala, jako bych byl pouhé maso a krev a kosti, které se dají zamknout. Divil jsem se, že nakonec usoudila, že toto je nejlepší způsob, jak mě využít, a nikdy ji nenapadlo nějakým jiným způsobem si mých služeb povšimnout. Viděl jsem, že je-li mezi mnou a mými spoluobčany kamenná zeď, pak je tu ještě obtížnější zeď, přes niž budou muset přelézt nebo ji prolomit, než budou tak svobodní jako já. Ani na okamžik jsem se necítil omezen a zdi mi připadaly jako velké plýtvání kamenem a maltou. Měl jsem pocit, že jsem jediný ze všech svých spoluobčanů zaplatil svou daň. Jasně nevěděli, jak se mnou naložit, a chovali se jako lidé nevychovaní. V každé pohrůžce a v každé lichotce byl kiks; neboť si mysleli, že mé hlavní přání je dostat se na druhou stranu té kamenné zdi. Nemohl jsem se neusmát, když jsem viděl, s jakou pílí zamkli dveře před mými úvahami, které z vězení vycházely zase ven bez překážky a zábran, a *právě ony* byly ze všeho jediné nebezpečné. Protože na mne nedosáhli, rozhodli se potrestat mé tělo – zrovna jako chlapci, nemohou-li se dostat k někomu, na koho mají pifku, zle naloží s jeho psem. Viděl jsem, že stát je pošetilý, že je bázlivý jako osamělá žena se stříbrnými lžícemi, a že nerozezná své přátele od svých nepřátel; a ztratil jsem veškerý zbývající respekt k němu a bylo mi ho líto.

Takto stát nikdy úmyslně nestojí tváří v tvář lidskému smyslu, rozumovému či mravnímu, nýbrž pouze lidskému tělu, lidským smyslům.

Není vyzbrojen vyšším důvtipem ani poctivostí, nýbrž vyšší tělesnou silou. Nenarodil jsem se, aby mě někdo nutil. Budu dýchat po svém. Uvidíme, kdo je silnější. Jakou sílu má zástup? Nutit mě mohou jen ti, kdo poslouchají vyšší zákon než já. Nutí mě, abych se jim podobal. Neslyšel jsem, že by *muže* nutily masy mužů žít tak či onak. Jaký by to byl život? Když se potkám s vládou, která mi řekne „Peníze, nebo život", proč bych měl spěchat jí ty peníze vydávat? Snad má velké nesnáze a neví, co dělat: s tím já nemohu nic udělat. Musí si pomoci sama; ať dělá, co já. Nestojí za to kvůli tomu kňourat. Neodpovídám za úspěšný chod stroje společnosti. Nejsem synem toho strojníka. Vidím, že když padne žalud a kaštan vedle sebe, jeden nezůstane nehybně ležet, aby udělal místo druhému, nýbrž oba se řídí svými zákony a vyrážejí, rostou a daří se jim, jak jen mohou, dokud jeden z nich snad druhého nezastíní a nezničí. Nemůže-li rostlina žít podle své přirozenosti, zahyne; a tak i člověk.

Noc ve vězení byla dost nová a zajímavá. Když jsem vstoupil, vězňové se v košilích bavili na prahu a nabírali večerní vzduch. Žalářník ale řekl: „Pojďte, hoši, čas zavírat;" a tak se rozešli, a já slyšel zvuk jejich kroků, jak se vracejí do dutých místností. Spoluvězně mi žalářník představil jako „muže prvního řádu a chytráka". Když zamkli dveře, ukázal mi, kam si pověsit klobouk, a jak si tam všechno zařizuje. Pokoje se bílily jednou za měsíc; a tento alespoň byl nejbělejší, nejprostěji zařízený a pravděpodobně nejupravenější pokoj ve městě. Přirozeně chtěl vědět, odkud přicházím a co mě sem přivedlo; a když jsem mu to řekl, zeptal jsem se já jeho, jak se tam dostal, přirozeně předpokládaje, že je to čestný muž; a jak chodí svět, soudím, že byl. „Inu," řekl, „obviňují mě, že jsem zapálil stodolu; ale neudělal jsem to." Pokud jsem dokázal zjistit, pravděpodobně si šel opilý lehnout do stodoly a tam si zakouřil dýmku; a tak stodola vzala za své. Měl pověst chytráka, byl tam už asi tři měsíce a čekal na líčení, a bude muset čekat ještě

stejně dlouho; byl si už ale zcela zabydlený a spokojený, protože stravu měl zadarmo, a soudil, že se s ním dobře zachází.

On měl jedno okno, já druhé; a viděl jsem, že kdo by tam zůstal dlouho, byla by jeho hlavní prací dívat se z okna. Záhy jsem přečetl všechny traktáty, které tam zůstaly, prohlédl si místa, kde dřívější vězňové prorazili ven, kde přeřízli mříž, a vyslechl historie různých obyvatel oné místnosti; neboť jsem shledal, že i tady je historie a klevety, které se nikdy nerozšíří za zdi vězení. Pravděpodobně je to jediný dům ve městě, kde se skládají verše, které se potom tisknou na oběžníkových papírcích, ale nevydávají. Ukázali mi celkem dlouhý seznam veršů, které složili jacísi mladíci přistižení při pokusu o útěk a kteří se mstili tím, že si je zpívali.

Vytahoval jsem ze spoluvězně, co se dalo, pro případ, že ho už nikdy neuvidím; nakonec mi ale ukázal, kde mám své lože, a nechal mě sfouknout lampu.

Bylo to jako pouť do dalekého kraje, jaký jsem nikdy nečekal spatřit, ležet tam jednu noc. Zdálo se mi, že jsem nikdy předtím neslyšel bít radniční hodiny ani večerní zvuky městečka; spali jsme totiž při otevřených oknech, která byla uvnitř mříží. Bylo to jako vidět své rodné městečko ve světle středověku, a náš Concord se proměnil v porýnský proud a před mýma očima táhli rytíři a vyvstávaly hrady. V ulicích jsem slyšel hlasy starých měšťanů. Byl jsem bezděčný divák a posluchač všeho, co se dělo a mluvilo v kuchyni sousedního městského hostince – zážitek pro mne zcela nový a vzácný. Byl to bližší pohled na mé rodné město. Byl jsem v jeho nitru. Nikdy předtím jsem jeho zařízení neviděl. Tohle je jedno z jeho zvláštních zařízení; neboť je to okresní město. Začal jsem chápat, čím se jeho obyvatelé zabývají.

Ráno nám snídaně prostrkovali otvorem ve dveřích v malých podlouhlých plechových miskách přesně na míru, do kterých se vešla

půlka pintu čokolády, s černým chlebem a železnou lžící. Když si pro nádobí přišli, byl jsem natolik zelenáč, že jsem vrátil, co mi z chleba zbylo; můj druh ale chleba popadl a řekl, abych si to schoval na oběd či večeři. Krátce poté ho pustili sušit seno na vedlejším poli, kam chodil každý den a nevrátil se dřív než v poledne; dal mi tedy sbohem s tím, že pochybuje, zda mě ještě uvidí.

Když jsem z vězení vyšel – neboť se do toho vložil kdosi jiný a daň zaplatil – nevšiml jsem si, že by k velkým změnám na návsi došlo, jaké pozoroval ten, kdo šel dovnitř jako mladík a vyšel jako šedovlasý muž; a přece se mi ve zraku odehrála změna, jaká by samotným časem nenastala – ve městě i ve státu i v zemi. Viděl jsem ještě zřetelněji stát, ve kterém žiji. Viděl jsem, nakolik lze lidem, mezi nimiž žiju, důvěřovat jako dobrým sousedům a přátelům; že jejich přátelství platí jen pro letní počasí; že nemají velký úmysl konat spravedlivé věci; že jsou mi rodem odlišným svými předsudky a pověrami jako Číňané a Malajci; že při svých obětech lidskosti neriskují nic, dokonce ani majetek; že nakonec nejsou tak ušlechtilí, aby se zloději nenaložili tak, jak zloděj naložil s nimi, a doufají, že jistým vnějším zachováváním zvyků a několika modlitbami a tím, že čas od času jdou po jisté rovné, i když neužitečné stezce, spasí své duše. Snad takto soudím o svých sousedech tvrdě; neboť věřím, že většina z nich si není vědoma, že mají ve svém městě takovou instituci jako vězení.

Dříve bývalo v našem městečku zvykem, že když chudý dlužník vyšel z vězení, jeho známí ho zdravili tak, že se na něho dívali skrze zkřížené prsty, které měly představovat mříž vězeňského okna, a říkali: „Jakpak se vede?“ Mí sousedé mě takto nezdravili, nýbrž pohlédli nejdřív na mne a pak jeden na druhého, jako bych se vrátil z dlouhé cesty. Zavřeli mě, zrovna když jsem šel k ševci pro spravenou botu. Když mě ráno pustili, dokončil jsem, co jsem začal, a když jsem si spravenou botu obul, přidal jsem se k výpravě na borůvky, která se netrpělivě svěřila

mému vedení; a za půl hodiny – neboť koně byli brzy zapřažení – jsem byl uprostřed borůvkového pole na jednom z našich nejvyšších kopců dvě míle odtud; a stát pak nebylo nikde vidět.

To je celá historie „Mých vězení“.

Nikdy jsem neodmítl zaplatit silniční daň, protože mi záleží na tom být dobrým sousedem stejně jako mi záleží na tom být špatným poddaným; a pokud jde o podporu škol, dělám svůj díl pro vzdělání svých krajanů právě teď. Odmítám daň platit ne pro žádnou konkrétní položku daňového výměru. Prostě chci odepřít státu věrnost, odstoupit od něj a účinně se od něj držet stranou. Nestojím o to sledovat cestu svého dolaru, i kdybych to dokázal, až k tomu, že si za něj někdo koupí muže nebo mušketu, aby jím toho muže zastřelil – dolar je nevinný – ale mám snahu sledovat následky své věrnosti. Vlastně klidně vyhlašuji státu válku po svém, i když ho budu dál využívat a získávat z něj výhody, pokud to půjde, jak je v takových případech obvyklé.

Platí-li jiní daň, která je požadována po mně, ze soucitu se státem, nedělají víc než to, co už udělali ve svém vlastním případě; či spíše nespravedlnosti nadržují ještě víc, než stát žádá. Platí-li daň z mylného zájmu o zdaněného jednotlivce, aby mu uchránili majetek nebo mu zabránili jít do vězení, je to proto, že moudře neuvážili, nakolik dovolují, aby jejich osobní cit zasahoval do veřejného dobra.

Takové je tedy mé současné stanovisko. V takovém případě však člověk nemůže být příliš ostražitý, aby se jeho jednání nedalo pokřivit tvrdohlavostí nebo přemrštěnou ohlédací na mínění lidí. Nechť hledí, aby dělal jen to, co náleží jemu samému a dané hodině.

Někdy si říkám: Vždyť tenhle lid to myslí dobře, jen je nevědomý; dělali by lépe, kdyby věděli jak; proč tedy sousedům působit tu bolest a nutit je, aby se mnou nakládali tak, jak se jim nechce? Pak si ale zase říkám: to není důvod, abych jednal jako oni nebo dopustil, aby jiní tr-

pěli mnohem větší bolest jiného druhu. Jindy si zas říkám: Když ode mě mnohamiliónový zástup lidí, bez vášně, bez zášti, bez jakéhokoli osobního citu, žádá jen pár šilinků, bez možnosti – takovou mají ústavu – svůj nynější požadavek odvolat nebo pozměnit, a bez možnosti z tvé strany dovolat se k jiným miliónům, proč se vystavovat této drtivé hrubé síle? Vždyť neodporuješ tak tvrdohlavě chladu a hladu, větrům a vlnám; tiše se podrobíš tisíci podobných nezbytností. Nestrčíš hlavu do ohně. Avšak právě v té míře, v jaké tuto sílu nepokládám za zcela hrubou, nýbrž zčásti za lidskou, a uvědomím si, že k těm miliónům mám vztah jako k miliónům lidí, nikoli k miliónům pouhých zvířat nebo neživých věcí, vidím, že odvolání je možné, nejprve a bez prodlení od nich k jejich Tvůrci, a za druhé od nich k nim samotným. Jestliže si však hlavu úmyslně strčím do ohně, k ohni ani k Tvůrci ohně se odvolat nemohu, a mohu si za to jedině sám. Kdybych se dokázal přesvědčit, že mám jakékoli právo spokojit se s lidmi, jací jsou, a jednat s nimi podle toho, a nikoli v některých věcech podle svých požadavků a očekávání, jací oni a já být máme, pak bych se jako správný muslim a fatalista snažil smířit s věcmi, jaké jsou, a říkal, že je to vůle Boží. A především je mezi odporem proti tomuto a čistě hrubou nebo přírodní silou ten rozdíl, že proti tomuto se mohu bránit s nějakým účinkem; nemohu ale jako Orfeus doufat, že změním povahu skal a stromů a zvířat.

Nepřeji si se nikým a s žádným národem hádat. Nepřeji si pitvat vlasy, dělat jemné rozdíly nebo se stavět nad své sousedy. Spíš hledám, mohu říci, dokonce výmluvu, abych se podřídil zákonům země. Jsem až příliš ochotný se jim podřídit. V tomto ohledu mám skutečně důvod si sám nedůvěřovat; a každý rok, když se blíží berní úředník, přistihuji se, že jsem nakloněn znovu zvážit činy a postavení federální a státní vlády a ducha lidu, abych našel záminku k podřízení.

„Svou zem máme ctíti jako své rodiče,
a kdykoli bychom
svou lásku k pilné práci odvrátili od jejího uctívání,
musíme ctíti důsledky a učiti duši,
že jde o věc svědomí a náboženství,
a nikoli o touhu po vládě nebo zisku.“

Věřím, že stát mi brzy dokáže veškerou tuto moji práci vzít z rukou, a pak nebudu lepším vlastencem než moji krajané. Nahlíženo z nižšího hlediska je Ústava se všemi svými chybami velmi dobrá; zákon a soudy jsou velmi úctyhodné; ba i tento stát a tato americká vláda jsou v mnoha ohledech velmi obdivuhodné a vzácné věci, za které je třeba být vděčný, jak je mnozí popsali; nahlíženo však z vyššího a z nejvyššího, kdopak řekne, co jsou zač, nebo že vůbec stojí za to na ně hledět nebo o nich myslet?

Vláda mě však mnoho nezajímá a budu jí věnovat co nejméně myšlenek. Není mnoho okamžiků, kdy žiji pod vládou, i na tomto světě. Je-li člověk svobodný v myšlení, svobodný v obraznosti, svobodný v představivosti, takže to, co *není*, mu nikdy nadlouho nepřipadá, že *je*, pak jej nemoudří vladaři ani reformátoři nemohou osudově vyrušit.

Vím, že většina lidí smýšlí jinak než já; mne však ti, jejichž život je z povolání věnován zkoumání těchto nebo příbuzných otázek, uspokojují stejně málo jako kdokoli jiný. Státníci a zákonodárci, kteří jsou tak zcela uvnitř instituce, ji nikdy jasně a nahou nevidí. Mluví o pohnutí společnosti, ale nemají mimo ni, kam se postavit. Mohou to být muži jisté zkušenosti a soudnosti a nepochybně vymysleli důmyslné, ba užitečné systémy, za které jim upřímně děkujeme; všechen jejich důvtip a užitečnost však leží v jistých nepříliš širokých mezích. Zapomínají, že svět není ovládán politikou a výhodností. Webster se nikdy nedostává za vládu, a proto o ní nemůže mluvit s autoritou. Jeho slova jsou moudrostí pro ty zákonodárce, kteří nemají na mysli žádnou

podstatnou reformu stávající vlády; pro ty, kdo myslí, a pro ty, kdo zákonodárně působí pro všechny časy, však ten předmět ani jednou nenahlédne. Znám lidi, jejichž jasné a moudré úvahy o tomto tématu by brzy odhalily hranice jeho mysli a jeho pohostinnosti. A přece ve srovnání s lacinými vyznáními většiny reformátorů a ještě lacinější moudrostí a výmluvností politiků vůbec jsou jeho slova skoro jediná rozumná a cenná, a nebi za něj děkujeme. Poměrně vzato je vždy silný, původní a především praktický. Jeho kvalitou však není moudrost, nýbrž opatrnost. Pravda právníka není Pravda, ale důslednost nebo důsledná výhodnost. Pravda je vždy v souladu sama se sebou a nestará se hlavně o to, aby odhalila spravedlnost, která se dá sloučit s páchání zla. Zasluhuje si plným právem jméno, které mu dali, Obhájce Ústavy. Opravdu nemá, čím by zasazoval jiné rány než obranné. Není vůdce, nýbrž následovník. Jeho vůdci jsou muži osmdesátého sedmého. „Nikdy jsem se nesnažil," říká, „a nikdy se nehodlám snažit; nikdy jsem nepodporoval úsilí ani nehodlám podporovat úsilí narušit uspořádání tak, jak bylo původně dohodnuto, při němž jednotlivé státy vstoupily do Unie." Stále ještě mysle na posvěcení, které Ústava dává otroctví, říká: „Protože to byla součást původní dohody – ať to platí." Přes zvláštní bystrost a schopnosti neumí vyjmout skutečnost z jejích čistě politických vztahů a nahlédnout ji, jak absolutně leží před rozumem, aby s ní bylo naloženo – třeba to, co se dnes v Americe sluší udělat s otázkou otroctví –, nýbrž odvažuje se, či je dohnán, dát na ni zoufalou odpověď, jaká tu následuje, zatímco se tváří, že mluví absolutně a jako soukromá osoba – a z té lze vyvodit, jaký nový a svérázný kodex společenských povinností? „Způsob," praví, „jakým vlády těch států, v nichž otroctví existuje, mají toto otroctví upravit, je věcí jejich vlastního uvážení, pod odpovědností vůči jejich voličům, obecným zákonům slušnosti, lidství a spravedlnosti a Bohu. Spolky, zakládané jinde, vznikající z citu lidství nebo z jakékoli jiné příčiny, s tím nemají co dělat. Nikdy ode mne nedostaly žádné povzbuzení a nikdy nedostanou."

Ti, kdo neznají čistší pramen pravdy, kdo neprošli její proud výše, stojí – a stojí moudře – při Bibli a Ústavě a pijí tam s uctivostí a lidstvím; ti však, kdo vidí, kde pravda stéká do toho či onoho jezera nebo kaluže, se zase přepásají a pokračují ve své pouti k jejímu prameni.

V Americe se neobjevil muž s géniem pro zákonodárství. Takoví jsou v dějinách světa vzácní. Řečníků, politiků a výmluvných mužů jsou tisíce; ale onen řečník ještě neotevřel ústa, aby promluvil, který by byl s to vyřešit tolik otřesené otázky doby. Milujeme výmluvnost pro ni samotnou, nikoli pro pravdu, kterou snad vysloví, nebo pro hrdinství, které snad vzbuzuje. Naši zákonodárci dosud nepoznali srovnávací cenu volného obchodu a svobody, Unie a správnosti pro národ. Nemají génia ani nadání pro poměrně skromné otázky daní a financí, obchodu, průmyslu a zemědělství. Kdybychom byli pro své vedení ponecháni výhradně slovnímu důvtipu zákonodárců v Kongresu, nenapravovanému včasnou zkušeností a účinnými stížnostmi lidu, Amerika by si své postavení mezi národy nedlouho udržela. Osmnáct set let, i když já snad nemám právo to říkat, se píše Nový zákon; a kde je zákonodárce, který má dost moudrosti a praktického nadání, aby použil světla, kterým on nad vědou zákonodárství svítí?

Autorita vlády, i taková, k níž jsem ochoten se podrobit – neboť rád poslouchám ty, kdo vědí a dokáží lépe než já, a v mnohém i ty, kdo nevědí a nedokáží ani tak dobře – zůstává přesto nečistá: má-li být přísně spravedlivá, musí mít posvěcení a souhlas ovládaných. Nemá nad mou osobou a majetkem žádné čisté právo, než jaké jí přiznám. Pokrok od absolutní k omezené monarchii, od omezené monarchie k demokracii, je pokrokem k opravdové úctě k jednotlivci. I čínský filosof byl natolik moudrý, že pokládal jednotlivce za základ říše. Je demokracie, jak ji známe, posledním možným zlepšením ve vládě? Není možné udělat krok dál ke uznání a uspořádání lidských práv? Nikdy nebude opravdu svobodný a osvícený stát, dokud stát neuzná jednot-

livce za vyšší a nezávislou moc, od níž je odvozena veškerá jeho vlastní moc a autorita, a nebude s ním podle toho zacházet. Těším se představou státu, který si konečně bude moci dovolit být spravedlivý ke všem lidem a jednat s jednotlivcem s úctou jako se sousedem; který by ani nepokládal za neslučitelné se svým vlastním klidem, kdyby snad několik lidí žilo stranou od něho, nemíchajíc se do něho, ani jím nebylo obejmuto, pokud by přitom plnilo všechny povinnosti sousedů a bližních. Stát, který by nesl takové ovoce a nechával je padat, jak zraje, by připravil cestu ještě dokonalejšímu a slavnějšímu státu, který jsem si rovněž představil, ale dosud nikde neviděl.

Henry David Thoreau: O občanské neposlušnosti

Překlad: Audioknihy CZ. Nový český překlad z originálu, který vznikl pro tento projekt a prošel nezávislou korekturou.

Zdroj originálního textu: Project Gutenberg #71.

Originální text je volné dílo. Překlad a vydání: Audioknihy CZ, licence CC BY 4.0. Můžete jej sdílet a dál používat, pokud uvedete zdroj (Audioknihy CZ, audioknihycz.cz/kniha/thoreau-neposlusnost/).

Audioknihu připravujeme. Další knihy a audioknihy zdarma najdete na audioknihycz.cz/kniha/thoreau-neposlusnost/.